

SZIGETHY ZSOLT

Hódmezővásárhely --- református ótemplomi ezüstkrajcár

1989. augusztus 21-én ásatás kezdődött a hódmezővásárhelyi református ótemplom körül. Az ásatás célja az 1719 és 1725 között épült téglatemplom esetleges előzményeinek feltárása.

A templomhajó és a torony találkozásánál nyitott szelvényben kb. 1 méter mélységből, törmelékes földből 20 fillér nagyságú ezüst érme került elő. /1. ábra/^x A szélein a mintázat erősen lekopott, több helyen pontkorrodálódás miatt tönkrement. A verés évszámából 1679 látszik. Az érme jellemző jegyei még az egyik oldalon levő 4-szer osztott kör alakú mező /a feltáráskor még csak sejthető volt, hogy címer/, a másik oldalán levő egyfejű sas, lábai között LL verdejeggyel.

A magyar éremhatározó többszöri átnézése után sem sikerült azonosítani a talált pénzt. Kör alakú, 4-szer osztott mező nem fordul elő magyar pénzekben. Végül a szegedi Móra Ferenc Múzeum numizmatikusa tudta azonosítani a címerábrázolás alapján /2. ábra/. E szerint a krajcárt Silvius Nimrod württembergi herceg /1647-1669/ verette az 1649. vagy az 1659. esztendőben.

Hódmezővásárhelyen ez a lelet már nem előzmény nélküli. 1969. június 1-én találtak egy 350 darabból álló ezüstpénz leletet, aminek leírását Gergelyfi Imre közzé is tette. Akkor 7 darab XV krajcáros került elő Silvius Friedrich /1668-1697/ idejéből. Ő ugyanabból a Württemberg-Öls családból származott, mint Silvius Nimrod.

A pénz Magyarországra kerülésének előzménye a harminc éves háború, illetve az azt lezáró vesztfáliai béke lehet, amely végérvényessé tette Németország széttagoaltságát. A hosszú háborúban Németország lakossága a csaták, a járványok, az éhínség és az ezt követő elvándorlások miatt 1/6-ra csökkent. A harcok Silvius Nimrod uralkodásának második évében zárultak le, de a gazdasági fejlődés a széttagoaltság miatt még nem tudott elindulni. Lehetséges, hogy ebből a helyzetből kitörni akaró, a templom építéséhez érkező mesterember tulajdonaként került a pénz Magyarországra.

^x Az ábrákat lásd a hátsó borítónkon!

NAGY VERA

A szentesi takácscéh jegyzőkönyve I.

A takácscéh Szentesen is a legnépesebb és a legkorábban megalkult céhek közé tartozott, ahogyan ez a környék más helységeiben is jellemző volt. A takácsok közvetlenül a csizmadiák után, 1767-ben szervezték meg céhüket.^x

Nem céлом a szentesi takácscéh egész történetének felvázolása, csupán a hódmezővásárhelyi Németh László könyvtárban megtalált jegyzőkönyvüket szeretném bemutatni, illetve azt, hogy ez a forrás mit árul el a céh szervezetéről, belső életéről, történetéről.

A jegyzőkönyv első bejegyzése 1796-ból való, az utolsó pedig 1885-ből. Tartalmi szempontból három nagyobb egységre osztható. Az első rész az 1795. évi szept. 25-i helytartótanácsi rendeletet tartalmazza, annak másolata. A második nagy egységben a céh határozatai találhatók, ezek részben általános érvényűek, azaz minden mesterre vonatkoznak, részben pedig egy-egy céhtagot érintő kérdésekben döntenek. Ezekről eltér két rövid rész, amelyek "Az Inasok bé szegődtetésének módja" és "Az Inasok fel szabadításának módja" címet viselik. Mellettük nem szerepel sem évszám, sem aláírás, sem hivatkozás más forrásokra. Feltehetően ezzel a korábban is érvényben levő, ide vonatkozó szokásokat kívánták rögzíteni. A jegyzőkönyv utolsó része számadásokat tartalmaz, kiadásokat a kasszából és a kántorpénz befizetését. Ez utóbbi jelentőségét az adja, hogy rajta keresztül nyomon tudjuk követni a mesterek számának alakulását.

Az 1795-ös rendelet a rajziskolák inasok számára kötelező látogatását írja elő, melyet először Mária Terézia rendelt el.

"Az Inasok bé szegődtetésének módja" című rész elsősorban azok kötelességeit tartalmazza. Az inassal szembeni legfőbb elvárások: vallásosság, becsületesség, engedelmesség, igyekezet és szorgalom a mesterség elsajátításában. Első kötelességként "az Isteni félelem" van megjelölve. "Reggel mihelyt fel kél, Parantolás nélkül adjon hálát Istennek vagy imádkozzon, Innep és Vasárnapokon a Templombéli Isteni Tiszteleten meg jelenjen." Zárójel-

^x Sima László: Szentes város története. Szentes 1914. 291. p.

ben azért hozzáteszik: "...ha tsak Gazdájjának szüksége attól el nem vonja." A mesterség jó megtanulása mellett az alapanyaggal való gazdaságos és becsületes bánásmódra hívják föl a figyelmét. "A Keze alá bízott fonállal híven bánjon, abból leg kisebbet is el ne vessen, se kuszálva sem pedig más tsalárdsággal." A tolvajokra a legsúlyosabb büntetés vár: "...ha pedig lopásban tapasztaltatik, keményen meg fog érte páltzáztatni a czéh háznál a küszöbön, s azontúl soha bé nem vétetődik."

Az inasoknak a mesterséggel kapcsolatos feladatokon kívül voltak ún. "Házi Kötelességei" is, mint például "...Kurtzára, Kútra való járás kötelessége. Ha pedig vagyon tanító Mesterének Tehene, Sertése, azt kihajtani, étetni, itatni gondja Légyen, a Műhelyt kisoperje tisztán tartsa... Ha Tanító Mesterének Szüksége hozza magával akár Rétre, Szöllőbe, Szállásra elmenni tartozik ott híven dolgozzon, mintha mindég véllé volna Tanító Mester Ura". Az inas kezeseket választhatott más mesterek közül, akikhez panaszával fordulhatott, ha rosszul bántak vele, de el nem szökhett, mert minden elmulasztott napért plusz egy hetet kellett szolgálnia. Az inasra szegődtetésekor és szabadulásakor anyagi terhek is hárultak, bére pedig ekkor "...minden esztendőre egy pár fehér ruha, Téltre Lábbeli a mi a Gazdájjától ki telik tzizma, bakants vagy botskor nyáron pedig mezitláb, felszabadulásakor egy újjas mándli helyett fog adni a Majszter 4 f/orin/tot és 30 kr/ajcár/t."

"Az Inasok felszabadításának módja" című rész a legények kötelességeit tartalmazza, s ezek között is első helyen szerepel az "Isteni Félelem", a templomba járás. A mester iránt a legény is tisztelettel tartozik, annak szavát meg kell fogadnia mesterségbeli dolgokban és viselkedésben egyaránt. Voltak bizonyos szolgáltatások, amelyekkel a szokás alapján a mester tartozott a legénynek: "...a mi Czéhünkben szokás és az országnak némelly részében, hogy a Legénynek fehér vagy is alsó ruháit ki mossza az Asszonya, Húsához tzukmist^{xx} vét, s ágyat adnak alá."

^{xx} cukmisz = főzelékféle